

Feministisk etnografi

Sara Kauko

Texten ingår i:

Marta Kolankiewicz (red.), Mia Liinason (red.)
och Maja Sager (red.)

Genusvetenskapliga forskningsmetoder

sid. 165-180

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.260.c625>

Webbversionen av verket publiceras öppet tillgänglig under licens **CC BY-NC-ND 4.0**

Se fullständiga villkor: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sv>

Enligt licensen får du kopiera och distribuera materialet. Du måste ge författarna ett korrekt erkännande och ange om bearbetningar är gjorda. Du får inte använda materialet för kommersiella ändamål. Om du remixar, transformerar, eller bygger vidare på materialet, får du inte distribuera det modifierade materialet.

© Nordic Academic Press och författarna 2024

ISBN 978-91-89361-81-2

e-ISBN 978-91-8104-112-5

Redaktörer: Marta Kolankiewicz, Mia Liinason och Maja Sager

Adress: Lunds universitet, Genusvetenskapliga institutionen, Box 117, 221 00 Lund

Feministisk etnografi

Sara Kauko

Sverige i februari 2023. Jag skriver ”feminist ethnography” i sökfältet på Google Scholar och får 493 000 träffar på 0,09 sekunder. Den första träffen är en vetenskaplig artikel av Judith Stacey (1988) med titeln ”Can there be a Feminist Ethnography?”. Nästa träff är en artikel av Lila Abu-Lughod (1990), med rubriken ”Can there be a Feminist Ethnography?”. Att de första två träffarna är två olika artiklar med samma namn, som ifrågasätter huruvida det alls finns något sådant som en feministisk etnografi, är minst sagt intressant. De bägge artiklarnas rubriker, liksom deras innehåll, säger något om den komplexitet – oreda, om man så vill – som präglar det feministisk-metodologiska fältet rent generellt. Det är ett fält fyllt av ifrågasättanden, debatter och idéstrider, men också ett som genomsyras av samarbete och solidaritet baserad på intersektionalitet. Av det följer att feministisk etnografi inte är någon entydig metod. Inte heller genererar den något entydigt resultat, exempelvis i form av text med forskningsrön. Den består snarare av en samling etnografiska forskningstekniker och feministiska epistemologier och ontologier som sätter ramarna för hur de teknikerna används. Samtidigt utgör den en skrivandeprocess och text med förankring i de epistemologierna och ontologierna. Med utgångspunkt i frågor om maktrelationer och genusförtryck, kunskapsägande och de etiska imperativ som ligger till grund för vårt arbete, erbjuder feministisk etnografi ett dynamiskt och komplext ramverk för samhällsvetenskaplig forskning. Ambitionen i detta kapitel är att nysta i dessa komplexiteter, redogöra för

den feministiska etnografins historia och innebörder och visa hur feministisk etnografi används inom och bortom fältet.

För att förstå vad som gör etnografi feministisk måste vi först bekanta oss med etnografins historia och praktik. Därför inleder vi detta kapitel med en diskussion om vad etnografi är och vilka uttryck det tar sig i konkret fältarbete. Även om man börjar med en tydlig idé om vilken metod man vill använda och följer den ute på fältet kan, som vi ska se, både metoden och sättet att använda den på efterhand förändras. I slutänden kanske man rentav använder metoder man inte ens visste fanns när man påbörjade sitt projekt. Kapitlet fortsätter med en redogörelse för den feministiska etnografins framväxt och historia och hur den utvecklats till en metodologisk ansats i sin egen rätt. Frågor om reflexivitet och positionalitet och de etiska implikationer de rymmer är centrala för feministisk etnografi. Med hjälp av konkreta fältarbetsexempel diskuterar jag hur de inverkar på vår forskning och kommer till uttryck i det etnografiska mötet, men också deras potential att rubba den ontologiska grund som den feministiska etnografen vilar på. Slutligen diskuterar jag etnografins roll i det offentliga efter processens slut och hur forskning på fältet omvandlas till, exempelvis, text. Kapitlet avslutas med en uppsättning frågor av fortsatt vikt för den feministiska etnografen som vi som etnografer ständigt bör bära med oss i forskningen.

Vad är etnografi?

Med etnografi syftar vi på vetenskapligt stringent beskrivning och analys av kulturer, samhällen eller gemenskaper. Den etnografiska processen innebär långa perioder av forskning ute på fältet, under vilka forskaren fördjupar sig i kulturen i fråga genom att leva i och bli en del av gemenskapen. Som Perry med kolleger skriver: "A central tenet of this approach is that individuals' experiences are socially organized, and as such, the researcher begins by examining the individuals' experiences but then proceeds to explore how the broader social relations have shaped them" (Perry et al. 2006: 175). Etnografisk forskning omfattar således hur människor upplever och ser på värld-

den, och deras plats i den omgivande världen; det handlar om hur vi som människor konstituerar den sociala värld vi lever i, samtidigt som vi själva konstitueras av den.

I praktiken bygger den etnografiska forskningen på en uppsättning centrala datainsamlingsmetoder, däribland deltagande observation, intervjuer, fältanteckningar, fältundersökningar, ljud- och bildupptagningar – eller, som vi etnografer gillar att kalla det: att *hänga* med interlokutörerna. Även om vi använder metoderna som verktyg för att samla information, formar de ofta också sättet vi förhåller oss till det vi upptäcker. Ibland bestämmer de rentav vilken typ av data vi samlar in. När du ger dig ut på fältet har du med andra ord sannolikt lagt upp din forskning kring en uppsättning metoder som du bedömer passar syftet med ditt projekt. Men när du väl befinner dig ute på fältet kanske du inser att verktygslådan måste uppgraderas.

När jag inom ramen för min doktorsavhandling började mitt 18 månader långa fältarbete i Santiago del Estero i Argentina hade jag valt ut tre fältplatser där jag planerade att utforska skärningspunkterna mellan social rörlighet, ras och kön: ett kvinnligt sniderikooperativ, en slöjdmarknad och det lokala universitetet. Planen var att jag på var och en av dessa platser skulle 1) etablera relationer genom informella samtal, 2) ägna mig åt deltagande observation genom att observera och föra anteckningar över människors beteenden samt delta i och hjälpa till med det jag kunde och 3) göra intervjuer med arbetare/studenter. Planen var också att göra enkätundersökningar för statistisk analys och att samla sekundärdata i lokala arkiv. Planen framstod som enkel men välgenomtänkt.

Inte ens de mest välgenomtänkta av planer fungerar emellertid alltid som man tänkt sig när man väl befinner sig ute på fältet. Till att börja med tog det mig månader bara att etablera mig i sniderikooperativet och att bli tillräckligt bekant med arbetarna för att kunna intervjuva någon. Jag upptäckte att det funkade betydligt bättre att använda kamera än anteckningsbok för att dokumentera och förstå hur kooperativet fungerade. På slöjdmarknaden spelade jag – från början av misstag – in marknadsljuden: musik, buller, pladder och så vidare. De inspelningarna blev ett utmärkt minnesstöd när jag sedan

satte mig att skriva. Ett halvår in i fältarbetet hittade jag en ny fältplats: en lokal triatlonklubb. Där innebar deltagande observation att delta i träningspassen klockan sex på morgonen, springa, cykla, tävla och vara med på sammankomsterna efter tävlingarna. Många av de informella intervjuerna gjorde jag från cykelsadeln och den tränings-/fältdagbok jag förde visade sig ge betydligt bättre analysunderlag än de inspelade intervjuerna. Efterhand började jag betrakta den etnografiska forskningen också som en kroppslig redogörelse och själva kroppen som en etnografisk forskningsplats. Jag började fråga mig hur vi kommunicerar med varandra genom gemensamma erfarenheter av mjölksyra och endorfininducerade glädjerus efter träning. Vilka genusuttryck och uttryck för sexualitet uppmuntras/undertrycks i triatlonträningens maskulina värld? Också de tystnader som kroppslig kommunikation rymmer kan vara en rik källa till information. Faktum är att vissa av mina ”intervjuer” inte innebar någon verbal kommunikation alls, utan snarare gällde att utforska andras känslor genom svettig hud, flämtningar och utbytandet av blickar.

Som vi kan konstatera rymmer etnografien en mängd tekniker, också sådana som man kanske inte ens hade kunnat föreställa sig innan man påbörjade sitt fältarbete. Det är också en del av lockelsen: även om den etnografien är tydligt förankrad i vissa grundläggande metoder ger den inte bara utrymme för improvisation och flexibilitet, den rentav kräver det.

Etnografins historia

Etnografien utvecklades av etnologer och sociokulturella antropologer i mitten av 1800-talet och kom allmänt att betraktas som ett ämne i sin egen rätt mot slutet av 1800-talet och början av 1900-talet (Jones & Watt 2010). Dess huvudfokus var att samla data *in situ* för att förstå lokala sociala system och verkliga levnadsvillkor i icke-västerländska kulturer. Deltagande observation blev etnografins primära metod, i och med det kom etnografien som skriftlig redogörelse för empiriskt insamlad information att bli den huvudsakliga genre i vilken antropologiska forskningsresultat spreds. Även om etnografien i många

avseenden var modern och banbrytande var den också en produkt av den koloniala tid ur vilken den var sprungen. Dess framväxt sammanföll med europeiska och amerikanska antropologers nymornade intresse för ”exotiska” och ”primitiva” folk och kulturer, det vill säga de tidigare och ännu koloniserade. Expeditionerna till ”ociviliserade” samhällen genomsyrades av etnocentrism och resultaten tolkades som ett bevis för det civiliserade ”västerlandets” överlägsenhet (Vidich & Lyman 2000; jfr McGee & Warms 2019). I början av 1900-talet kom de etnocentriska perspektiven gradvis att överskuggas av kulturell relativism. Med detta synsätt utmanades den hierarkiska relationen mellan koloniserare och koloniserad och tidigare ansatser att utgå från den egna kulturen(s överlägsenhet) i bedömningen av andra kulturer. Istället betonades vikten av att studera och förstå främmande kulturer och sociala ordningar utifrån deras egna villkor. Även om detta skifte var viktigt och rubbade det vertikala perspektivet hos dåtidens antropologer innebar det inte att dikotomierna civiliserad/ociviliserad och utvecklad/primitiv helt försvann.

På 1970- och 1980-talen började antropologer på allvar att problematisera disciplinens koloniala rötter. Den ”reflexiva vändningen”, som denna rörelse kom att kallas, ifrågasatte forskarens roll visavi den beforskade, anspråken på etnografisk auktoritet och objektiv sanning och det etnografiska skrivandets betydelse och konsekvenser, såväl socialt som akademiskt (Tedlock 1991). Som ett led i den poststrukturalistiska och postkoloniala kritik som vid tiden vädrades i frågor om kunskap och makt sattes kunskapsproduktionens hela fundament under lupp. Istället för att ställa frågor om *vad* vi vet började samhällsvetenskapen fråga *hur* kunskap produceras, *för vem* och *hur* etnografens egna epistemologier och fördomar filtrerar den kunskap hon påstår sig producera. Det som stod på spel var sanningshalten i själva den samhällsvetenskapliga kunskapen. I detta akademiska vägskäl kom den feministiska etnografen att ta form och nå erkännande som metodologisk och epistemologisk ansats.

Den feministiska etnografins historia

Det är ingen överdrift att hävda att den reflexiva vändningen i mångt och mycket var ett resultat av feministiska forskares arbete under 1970-talet. Verksamma inom det som då kallades kvinnohistoria eller kvinnovetenskap och feministisk antropologi hade börjat formulera invändningar mot den ”manliga blick” som genomsyrade etnografen. Denna manliga blick var, menade de, blind för den roll som kön spelade i forlandet och upprätthållandet av sociala system (Behar & Gordon 1995). Maktrelationerna mellan könen betraktades inte vara lika viktiga för etableringen av sociokulturella institutioner som, exempelvis, manliga stamhierarkier. Och inom akademien marginaliserades forskning om kön och kvinnors och mäns olika förutsättningar med hänvisning till att sådan forskning var för mjuk och subjektiv (jfr Craven & Davis 2016). Parallellt med och stärkt av den alltmer tongivande feministiska rörelsen i början av 1970-talet började kvinnliga forskare således att vidga fokus (även om de inte nödvändigtvis kallade sig feminister ännu). De riktade särskild uppmärksamhet mot kvinnors erfarenheter av makt, underordning och kamp för jämställdhet (Visweswaran 1997). Vidare ifrågasatte de den antropologiska kanon som betraktade reflexiva och subjektiva tillvägagångssätt som ovetenskapliga. Ändå är den feministiska etnografen inte bara att betrakta som en reaktion på den manligt dominerade vetenskapen och dess försök att generalisera kvinnors erfarenheter som ”det andra könets”. Den är också tätt sammanflätad med utvecklingen av den postkoloniala och poststrukturella kritiken och striderna inom andra vågens feminism (Craven & Davis 2016). I takt med att kvinnorörelsen i Nordamerika ytterligare sköt fram sina positioner på 1970-talet växte också kritiken mot genusessentialism, som ansågs tas för given inom den västerländska feminismen (Rosaldo 1980; jfr Lewin 2006: inledning). Queeraktivister, icke-vita feminister och feminister från den globala södern pekade på den roll som ras, klass och sexualitet spelade i struktureringen av genusspecifika upplevelser av politisk, kulturell och ekonomisk ojämlikhet i en alltmer globaliserad värld (Dunham 1994; Freeman 1993; jfr Knauft 2013). De utmaningar som vita,

heterosexuella anglosaxiska kvinnor mötte på 1970- och 1980-talen, särskilt i Nordamerika och Europa, var helt enkelt inte desamma som de svårigheter som exempelvis afroamerikanska kvinnor i den amerikanska södern eller kvinnor från övre kaster i norra Indien ställdes inför (jfr hooks 2021 [1984]).

De omförhandlade gränserna för in- och exkludering inom den feministiska rörelsen speglade en förskjutning av forskningsfronten (Craven & Davis 2016). Under 1960- och 1970-talen började banbrytande feministiska forskare att utmana den patriarkala kanon som satte ramarna för vetenskapen. I Nordamerika och Norden innebar det att man började undersöka socioekonomiska skillnader mellan kvinnor och män, kvinnors agens och vilken roll kön spelade i produktionen av patriarkala maktstrukturer (Ortner 1972; Rosaldo et al. 1974; Stacey 1988). Den allt större mångfalden inom den feministiska rörelsen på 1980-talet avspeglade sig i en tydligare fokusering av dimensioner som klass, ras, sexualitet och ålder och hur de inverkar på erfarenheter av kön och diskriminering. Samtidigt utmanades den feministiska huvudfåran inom den anglosaxiska akademien av icke-vita och icke-västerländska forskare. De ifrågasatte hegemoniska västerländska föreställningar om tredje världens kvinnor som underordnade och förtryckta och visade att sådana föreställningar var trångsynta, ofta rentav felaktiga och dessutom bidrog till att upprätthålla det koloniala projektet och förstärka de asymmetrier som präglade makt-kunskap-relationerna mellan det globala norr och söder (Mohanty 1988; Visweswaran 2003). Det producerades en omfattande teoretisk litteratur om dessa konflikter, men också en stor mängd empiriska och etnografiska arbeten som visade hur konflikterna manifesterade sig och korsbefruktade varandra i praktiken. Trots att den härjades av ständiga debatter hade den feministiska etnografin på 1990-talet hunnit mogna till en självständig – om än fortfarande omtvistad – forskningsgenre.

Reflexivitet, positionalitet och de frågor vi bär med oss

Reflexivitet utgör en hörnsten i den feministiska etnografin. Reflexivitet är imperativet att som forskare granska sina egna epistemologiska fördomar, övertygelser och värderingar och sin egen position, att beakta hur dessa faktorer påverkar forskningen. Reflexivitet är också att vara medveten om hur logiken i datamaterialet kan påverka ens egna antaganden, trossystem och värderingar (Craven & Davis 2016; McNamara 2009). Det leder ofta till en svår balansgång mellan att vara in- och outsider, eller – som det ofta blir på fältet – en kamp för att vara båda samtidigt. Att vara medveten om den egna positionen är viktigt, men lika viktigt är att vara medveten om hur interlokutörerna förhåller sig till (eller avvisar) dig som forskare. Craven och Davis uttrycker det väl:

The position of the ethnographer vis-à-vis the research participants involves not only their own position in terms of how they perceive themselves, but also how participants respond to and perceive them – which can include many different experiences even within a single community or field site (Craven & Davis 2016: 60).

Att vi som etnografer är medvetna om vår subjektivitet är avgörande för våra möjligheter att bedriva reflexiv forskning med lyhördhet för strukturella ojämlikheter, utan att för den skull göra avkall på den vetenskapliga validiteten. Det kräver att vi är uppmärksamma på de nyanserade verkligheter som människorna vi forskar om lever i, samtidigt som vi beaktar hur – om alls – forskningen kan vara relevant i andra kulturella kontexter. På så sätt kan vi undvika att tysta forskningsdeltagarna med vår vetenskapliga auktoritet och istället säkerställa att deras röster blir hörda. Viktigast av allt är att subjektiviteten hjälper oss att i möjligaste mån undvika den fälla det innebär att resa positivistiska anspråk på vetenskaplig objektivitet (jfr Stodulka et al. 2019).

Det är, i synnerhet om man just börjat forska, sällan en okomplicerad uppgift att som etnograf bestämma sin position i den gemenskap

man studerar. När jag började jobba med kvinnokooperativet tog det mig lång tid att smälta in. Jag lärde mig att använda verktyg och maskiner för att kunna hjälpa till i tillverkningen, fotograferade de färdiga produkterna och publicerade dem i sociala medier, upprättade en webbkatalog för att öka försäljningen. Men trots mina ansträngningar att bredda horisonterna och göra relationerna mer ömsesidiga fanns den outtalade socioekonomiska klyftan mellan mig och arbetarna kvar. Jag var en kvinna av europeiskt ursprung, utbildad i USA, som efter mina 18 månader på fältet skulle återvända till mitt bekväma liv i USA för att berätta min historia om forskningsdeltagarna för en exklusiv akademisk publik. Jag började fråga mig hur – om alls – min forskning skulle kunna vara till gagn för dem vars liv jag lärt mig så mycket om. Vilket slags kunskap var det jag ville producera, i vilket syfte, för vem och på vilkas bekostnad? På sådana prövande frågor, och de oräkneliga andra som den feministiska etnografin rymmer, finns inga definitiva svar (Abu-Lughod 1990; Stacey 1988). Poängen är att det är ett led i själva den etnografiska processen att ställa dem: den reflexivitet som är så central för den feministiska etnografin handlar just om att ständigt söka och vidareutveckla svaren på dessa frågor.

Det som står på spel är inte bara processen och de resultat vi kommer fram till under fältarbetet, utan också vårt sätt att framställa oss för interlokutörerna, både som forskare och som ”vanliga människor” (Craven & Davis 2016). Vi kan ta Lila Abu-Lughods studie av genusrelationer och muntlig poesi i ett beduinsamhälle i västra Egypten som exempel. Fältarbetet sträckte sig över två år och dokumenteras i *Veiled Sentiments* (1999 [1986]). Där tecknar Abu-Lughod vackert sitt sätt att identifiera sin egen sociala position som antropolog och dotter till en palestinsk-arabisk far. När hon påbörjade sitt projekt insisterade hennes far på att följa med henne. Motvilligt lät hon sig till slut övertygas. Hon förklarar:

Only after living with the Bedouins for a long time did I begin to comprehend some of what had underlain my father's quiet but firm insistence. As an Arab, he knew his own culture and society well enough to know that a young, unmarried woman traveling alone on

uncertain business was an anomaly. She would have been suspect and would have a hard time persuading people of her respectability. [...] I had failed to anticipate that people as conservative as the Bedouins, for whom belonging to tribe and family are paramount and the education of girls novel, would assume that a woman alone must have so alienated her family, especially her male kin, that they no longer cared about her (Abu-Lughod 1999 [1986]: 11).

Abu-Lughods berättelse vittnar om hur viktigt det är att som forskare identifiera och definiera sin "plats" bland forskningsdeltagarna. Den pekar också på vikten av att vara medveten om hur ens plats bestämmer vem man får prata med, vad man får prata om, vilka platser och rum man ges tillträde till och så vidare. *Veiled Sentiments* betraktas idag som en av den feministiska antropologins klassiker. När den först publicerades i mitten av 1980-talet, en tid av epistemologisk och ontologisk omvälvning inom samhällsvetenskaperna, betraktades den som en utredning av positionalitetens komplexiteter och anspråken på etnografisk auktoritet och bidrog därmed till att understryka den feministiska etnografins betydelse.

Feministisk etnografi?

Hittills har vi ägnat oss åt att diskutera historia och epistemologisk bakgrund och hur den feministiska etnografen förhåller sig till abstrakta begrepp som reflexivitet och positionalitet. Vi ska nu byta perspektiv och återvända till den artikel av Judith Stacey som nämndes i kapitlets inledning och som med sin provocerande titel, "Can there be a Feminist Ethnography?", haft stort inflytande på den feministiska forskningen. Artikeln inriktar sig på det komplexa förhållandet mellan forskare och forskningsdeltagare och problematiserar den potential till exploatering som relationen rymmer. Som Stacey uttrycker det:

No matter how welcome, even enjoyable the fieldworker's presence may appear to "natives", fieldwork represents an intrusion and inter-

vention into a system of relationships, a system of relationships that the researcher is far freer than the researched to leave. The inequality and potential treacherousness of this relationship seems inescapable. So too does the exploitative aspect of ethnographic process seem unavoidable. The lives, loves, and tragedies that fieldwork informants share with a researcher are ultimately data, grist for the ethnographic mill, a mill that has a truly grinding power (Stacey 1988: 21).

En av de frågor som Stacey brottas med är det hon benämner som den feministiska etnografins inneboende motsägelser. Feministisk etnografi bygger på principerna inkludering, reflexivitet, empati med mera. Men mot dessa står det oundvikliga faktum att forskaren, när hon lämnar fältet och processen är över, överger deltagarna. Denna oundviklighet finns inbyggd i etnografens relationer till interlokutörerna redan från början (McNamara 2009). Det betyder förstås inte att forskaren måste klippa alla band till dem hon forskat om – tvärtom består många av de relationer som byggs på fältet tidens tand och sträcker sig bortom projektet. Ändå bygger relationen etnograf-interlokutör, om vi följer Staceys resonemang, på den typ av hierarkisk och potentiellt exploaterande maktlogik som den feministiska etnografen är så känslig för. Hur löser vi detta dilemma? Enligt Stacey finns ingen tydlig lösning. Det vi kan göra är, menar hon, att helt enkelt acceptera att någon *fullständigt* feministisk etnografi inte är möjlig. Med det sagt fortsätter hon dock:

There can be (indeed there are) ethnographies that are partially feminist, accounts of culture enhanced by the application of feminist perspectives. There also can and should be feminist research that is rigorously self-aware and therefore humble about the partiality of its ethnographic vision and its capacity to represent self and other (Stacey 1988: 26).

Bör vi då tvivla på att det kan finnas någonting sådant som feministisk etnografi? Inte nödvändigtvis. Staceys artikel är en nyckel för alla som vill förstå de ontologiska fundament som den feministiska

etnografins *idé* vilar på. Men den bör läsas med tanke på den tid den är skriven i. Sammanhanget är det tumultartade 1980-talet, med dess balkanisering av samhällsvetenskapliga ansatser och framväxt av en ny sorts reflexivitet med tillhörande frågeställningar. Den påminner oss om den feministiska etnografins *etos*, det vill säga dess konflikt- och positionsmedvetenhet och lyhördhet för den ”etnografiska kunskapens” porösa beskaffenhet.

Från process till produkt

När vi utformar våra projekt framstår det som naturligt att tänka oss etnografin framför allt som en uppsättning metoder som ger vägledning åt fältarbetet. Men vi får inte glömma att etnografen – feministisk eller inte – också utgör både process och produkt när vi skriver (eller uttrycker oss på annat sätt) om analys och resultat. Som Cheryl Rodriguez skulle ha uttryckt det: ”[feminist ethnography] is a method of writing [and] a way of telling a story about gender and all of its intersections” (Rodriguez i Craven & Davis 2016: 9) som tar sig konkret uttryck i en skriftlig redogörelse. Till detta skrivandes främsta kännetecken hör de detaljerade skildringarna av forskningens kontext och forskarens situation. Detta skrivande tar hänsyn till etnografens roll i datainsamlingsprocessen och välkomnar redogörelser ur första-personsperspektiv som ger forskaren en egen röst. Det speglar vår medvetenhet om att etnografens egna övertygelser, förväntningar och teoretiska ståndpunkter påverkar fältarbetet. Mer än något annat kännetecknas den feministiska etnografen av sin strävan att ställa forskningsdeltagarnas röster i centrum – i synnerhet sådana röster som annars marginaliseras och tystas – med bibehållen respekt för de inkongruenser som denna kakofoni av röster rymmer (Scheper-Hughes 1992).

Den dialog som den här sortens ansats resulterar i, mellan forskare och deltagare, mellan forskningens och skrivandets processer, medger en mängd möjligheter i fråga om skrivandets själva form (Van Eck et al. 2019; jfr Tsing 2005). Det betyder inte att den feministiska etnografen är fri att bryta mot det akademiska skrivandets konven-

tioner, bara att det finns större utrymme för textexperimenterande, till exempel i form av diskursiva utflykter i gränstrakterna mellan etnografi och fiktion (Narayan 2012). Feministisk etnografi är också väl förenlig med autoetnografiska ansatser (t.ex. Behar 1993; McNamara 2009), kollaborativa genrer (t.ex. Latina Feminist Group 2001; Sangtin Writers Collective & Nagar 2006) och alternativa uttrycksformer, såsom fotografi (t.ex. Tarlo 2010) och film (Osman & Dolak 2007). Trots sin noggranna och rigorösa hållning till det analytiska intresserar sig den feministiska etnografen också för känslor och affektmiljöer, istället för att avfärda sådana med argumentet att de rymmer ”för mycket subjektivitet” (Stodulka et al. 2019). Det innebär att sinnesförmimmelser, rädslor, drömmar och annat också kan vara föremål för analys i den slutgiltiga forskningsprodukten. Det som står på spel är såväl forskarens förmåga att konfrontera sina egna fördomar som den sanningsenliga skildringen av vardagligt liv och de intersektionella och känslomässiga förvecklingar det rymmer.

Frågor att fundera på

Feministisk etnografi är så mycket mer än bara en metod. Utöver en färdig produkt är det också en metodologi med fast förankring i feministisk epistemologi och praktik som omfattar en hel rad etnografiska tekniker. Den manar forskare att vara ständigt uppmärksamma på de socio-etiska konsekvenserna av sitt arbete och att skriva ut effekterna av överlappningarna mellan hennes egna, deltagarnas och själva undersökningens realiteter. Huvudsyftet med detta kapitel har varit att ge en bred överblick över den feministiska etnografins historiska utveckling och de metamorfoser som disciplinen genomgått, oavsett om vi betraktar det som en metod för forskning eller skrivande. Men det har också varit min målsättning att lyfta fram de kärnfrågor som än idag genomsyrar området, att redogöra för deras betydelse och beskaffenhet och därigenom fylla begreppet feministisk etnografi med mening. Dessa frågor är:

Hur skiljer sig upplevelserna av ojämlikhet bland exempelvis hbtqia+-personer, icke-vita kvinnor och kvinnliga forskare i europeiska och amerikanska miljöer?

Hur kan vi på ett konstruktivt sätt utmana de patriarkala strukturer som fortfarande genomsyrar så stora delar av akademien världen över?

Mer specifikt i förhållande till etnografisk forskning: hur kan vi minimera risken för exploatering, som enligt Judith Stacey ständigt finns närvarande i de relationer vi bygger med interlokutörerna?

Hur säkerställer vi att den forskning vi bedriver inte bara är inkluderande utan också ger röst åt interlokutörerna?

Hur hanterar vi våra egna fördomar och förutfattade meningar och de eventuella effekter de får för analys och forskningsresultat när vi utformar och genomför våra projekt?

Vilka faktorer bestämmer vilken social plats vi intar som etnografer och icke-etnografer under forskningens gång?

Hur kan vi säkerställa att forskningen inte orsakar skada?

Detta kapitel ger inte några svar på dessa frågor och det har heller inte varit avsikten. De är exempel på frågor vi bör ha med oss och låta vägleda arbetet när vi bedriver etnografisk forskning på fältet och sedan skriver om den. Det är nämligen frågor som dessa som den etnografiska forskningen bygger på. De är också skälet till att den kan fortsätta växa i bredd, djup och relevans.

Referenser

- Abu-Lughod, L. (1990). Can there be a Feminist Ethnography?. *Women & Performance: A Journal of Feminist Theory*, 5(1): 7–27.
- Abu-Lughod, L. (1999 [1986]). *Veiled Sentiments*. Berkeley: University of California Press.

- Behar, R. (1993). Introduction: Women Writing Culture: Another Telling of the Story of American Anthropology. *Critique of Anthropology*, 13(4): 307–325.
- Behar, R. & Gordon, D. (1995). *Women Writing Culture*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press.
- Craven, C. & Davis, D.-A. (2016). *Feminist Ethnography: Thinking Through Methodologies, Challenges, and Possibilities*. London: Rowman & Littlefield.
- Dunham, K. (1994). *Island Possessed*. Chicago: University of Chicago Press.
- Freeman, C. (1993). Designing Women: Corporate, Discipline and Barbados's Off-shore Pink-Collar Sector. *Cultural Anthropology* 8(2): 169–186.
- hooks, bell (2021 [1984]). *Feministisk teori: Från marginal till centrum*. Stockholm: Lil'Lit förlag.
- Jones, J.S. & Watt, S. (2010). *Ethnography in Social Science Practice*. New York: Routledge.
- Knauff, B.M. (2013). *Genealogies for the Present in Cultural Anthropology*. New York: Routledge.
- The Latina Feminist Group (2001). *Telling to Live: Latina Feminist Testimonios*. Durham: Duke University Press.
- Lewin, E. (red.), (2006). *Feminist Anthropology: A Reader*. New York: John Wiley & Sons.
- McGee, R.J. & Warms, R. (2008). *Anthropological theory: an introductory history*. New York: The McGraw-Hill Companies.
- McNamara, P. (2009). Feminist Ethnography: Storytelling that Makes a Difference. *Qualitative Social Work*, 8(2): 161–177.
- Mohanty, C. (1988). Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses. *Feminist Review*, 30(1): 61–88.
- Narayan, K. (2012). *Alive in the Writing: Crafting Ethnography in the Company of Chekhov*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ortner, S.B. (1972). Is Female to Male as Nature is to Culture?. *Feminist Studies*, 1(2): 5–31.
- Osman, W. & Dolak, K. (regi) (2007). *Postcards from Tora Bora* (film). United States: Tora Bora Pictures.
- Perry, J., Lyman, M. & Anderson, J. (2006). Resisting Vulnerability: The Experiences of Families who have Kin in Hospital: A Feminist Ethnography. *International Journal of Studies*, 43(3): 173–178.
- Rosaldo, M. Z. (1980). The use and abuse of anthropology: Reflections on feminism and cross-cultural understanding. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 5(3), 389–417.
- Rosaldo, M.Z., Lamphere, L. & Bamberger, J. (1974). *Woman, Culture, and Society*. Palo Alto: Stanford University Press.
- Sangtin Writers Collective & Nagar, Richa (2006). *Playing With Fire: Feminist Thought and Activism through Seven Lives in India*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Scheper-Hughes, N. (1992). *Death Without Weeping*. Berkeley: University of California Press.
- Stacey, J. (1988). Can there be a Feminist Ethnography?. *Women's Studies International Forum*, 11(1): 21–27.

- Stodulka, T., Dinkelaker, S. & Thajib, F. (red.), (2019). *Affective Dimensions of Field-work and Ethnography*. Cham: Springer Nature.
- Tarlo, E. (2010). *Visibly Muslim: Fashion, Politics, Faith*. Oxford: Berg.
- Tedlock, B. (1991). From Participant Observation to the Observation of Participation: The Emergence of Narrative Ethnography. *Journal of Anthropological Research*, 47(1): 69–94.
- Tsing, A.L. (2005). *Friction: An Ethnography of Global Connection*. Princeton: Princeton University Press.
- van Eck, D., van Amsterdam, N. & van den Brink, M. (2021). Unsanitized Writing Practices: Attending to Affect and Embodiment throughout the Research Process. *Gender, Work & Organization*, 28(3): 1098–1114.
- Vidich, A.J. & Lyman, S.M. (2000). Qualitative Methods: Their History in Sociology and Anthropology. I Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (red.), *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Visweswaran, K. (1997). Histories of Feminist Ethnography. *Annual Review of Anthropology*, 26(1): 591–621.
- Visweswaran, K. (2003). Defining Feminist Ethnography. I Lincoln, Y.S. & Denzin, N.K. (red.), *Turning Points in Qualitative Research: Tying Knots in a Handkerchief*. Lanham: Rowman Altamira.